

MESTSKÁ ČASŤ BRATISLAVA-RAČA

Materiál na rokovanie Komisie školská, kultúrna, športová a pre podporu podnikania a vinohradníctva Miestneho zastupiteľstva MČ Bratislava-Rača konané dňa 18.01.2022

Informácia

ZŠ Plickova – Mozaika Kocúr

Zhodnotenie získaných informácií, postup riešenia

Zodpovedný:

Ing. Michal Gumenický,
kancelária starostu, projektový manažér

Spracovateľ:

Ing. Michal Gumenický

január 2022

1. Dôvodná správa

Mestská časť Bratislava-Rača mala pretrvávajúci zámer rekonštruovať základnú školu ZŠ Plickova. Koncom mája 2020 získala stavebné povolenie na rekonštrukciu školy a začiatkom augusta 2021 prevzal stavenisko zhotoviteľ stavby.

Mozaiku Kocúr vytvoril Ak. mal. Ivan Vychlopen, vznikla v roku 1972. Rozmery 3,6 x 8,4 m. Materiál mozaiky je z glazovanej keramickej „kachle“, adhez. na cementové báze.

Národná kultúrna pamiatka: nie
Pamätihodnosť mestskej časti: nie
Celomestská pamätihodnosť: nie

Pôvodný úmysel s Mozaikou Kocúr bol, že sa počas stavebných prác demontuje, zreštauruje a umiestni na novú fasádu treťou stranou (reštaurátor).

Po prizvaní reštaurátori MgA. Jakub Kachút a Mgr. Art Lucia Lizáková sa táto možnosť nepotvrdila. Dôvodom je silný spojivý materiál, s ktorým je mozaika prilepená na fasádne panely a zlá súdržnosť jednotlivých fragmentoch mozaiky.

„Na diele boli vykonané tri sondy z dôvodu zistenia technologického postupu pri inštalácii diela v dobe vzniku. Boli zistené skutočnosti, pre ktoré nie je možné jednotlivé keramické kachlice deinštalovať bez poškodenia hmotnej podstaty diela. Jednotlivé kachlice boli lepené cementovou zmesou priamo na surový podklad steny. Cementová zmes použitá pri inštalácii jednotlivých segmentov je pevnejšia, ako samotná keramická hmota diela.“

Mestská časť Bratislava-Rača oslovila ďalších odborníkov na problematiku, ktorí by vedeli ponúknuť vhodné riešenie, aby sa mozaika zachovala. Demontáž mozaiky vyvrátil aj doc. Gabriel Strassner, vedúci katedry reštaurovania na VŠVU. Vykonal na diele sondu, ktorá mala preukázať možnosť šetrnej demontáže obkladu mozaiky z fasády.

„Mozaika sa skladá s jednotlivých časti pravouhlého keramického glazovaného obkladu (kachlic). Obklad je na stenu prilepený pomocou cementovej malty, ktorá obklad fixuje o stenu vonkajšej fasády školy. Pre vykonanie skúšky odobrania jednej časti obkladu – kachlice, bolo vytipované miesto v ľavej dolnej časti mozaiky, kde sa už nachádzalo poškodenie. Obvod jednej kachlice bol až po podklad narezaný v špáre a tiež v ploche do hĺbky cca 4 cm. Následne boli do rezov vložené drevené klíny. Pri pokuse oddelenia kachlice od podkladu došlo však k rozlomeniu kachlice s tým že väčšia časť ostala prilepená na fasádu. V mieste zlomu je vidno, že kachlice pevne držia na fasáde. Kachlice obsahujú tiež mikro trhliny, ktoré znemožňujú šetrné sňatie mozaiky z fasády bez poškodenia. Na základe týchto skutočností neodporúčam mozaiku deinštalovať z fasády, je nutné hľadať alternatívne riešenie ako dielo zachovať.“

Riešenie zachovať mozaiku na pôvodnom mieste a následné reštaurovanie diela a teda - nezateplenie danej časti fasády, kde sa mozaika nachádza, neschvaľujú projektanti z Pantographu s.r.o, ktorí projektovali projektovú dokumentáciu rekonštrukcie školy. Vznikali by tepelné mosty a plesne.

„Riešenia č.2A¹, č.2B² a č.3 sú zo stavebno-technického riešenia nevhodné nakoľko vznikajú tepelné mosty a neštandardné vnútorné zateplenie, ktoré je podľa našich skúseností náchylné na možné problémy.“

Bola prizvaná odborníčka z Čiech na mozaiky MgA. Magdalena Kracík Štorkánová, PhD., ktorá ponúkla viaceré prístupy k zachovaniu mozaiky. Možnosti ako vyrezanie alebo demontáž fasádnych panelov v súčasnej fáze stavebných prác nie sú už možné. Posudok sa nezaobera stálosťou fasádnych panelov (keramzitbetón) pri demontáži ani samotnej mozaiky.

Jedná sa o možnosti: 1. zateplenie z vnútornej strany steny, 2. integrácia mozaiky do vnútorných priestorov formou prístavby, 3. prekrytie mozaiky a vytvorenie verejnej repliky s pritiahnutím na autenticitu materiálov, 4. čiastočný transfer (podmienené možnosťou presunu panelu, na ktorom je mozaika osadená, 5. Celkový transfer umeleckého diela.

Pričom s variantom 1. nesúhlasia architekti, vznikali by tepelné mosty a plesne. Variant 2. umiestniť mozaiku do prístavby je z viacerých hľadísk nereálny (veľká zmena projektu, získanie stavebného povolenia, ovplyvnilo by to čerpanie EÚ fondov) . Variant 4. a 5. je z časového hľadiska už nemožný. Zasaňovalo by sa do fasády a atiky strechy, buď čiastočným alebo úplnou demontážou panelov, ku ktorému by sa musel vyjadriť aj statik. Tieto zásahy by výrazne ovplyvnili aj cenu projektu a čerpanie schválených EÚ fondov.

Realizovateľný je variant číslo 3. prekrytie mozaiky a vytvorenie verejnej repliky s pritiahnutím na autenticitu materiálov.

Pri tejto možnosti reštaurátorka navrhuje pôvodnú mozaiku, ktorá skončí pod zateplením zakonzervovať.

„V prípade, že bude rozhodnuto o zateplení fasády z vonkajšej strany (tzn. že mozaika bude spočívať pod zateplením), bude nutné dbať ďalších doporučení s ohľadom k originálnému dielu. Mozaika bude spočívať pod polystyreny alebo minerálnu vatou, kde vznikne mikroklima, ktoré nebude možné kontrolovať a stav mozaiky ověřovať v budúcich letech. Pokud bude rozhodnuto o riešení 3., doporučuji nejprve mozaiku fixovat - konsolidovat, povrchově ošetřit a následně dbať na citlivý proces při zateplování budovy. Při osazování polystyrenového zateplení je nutné vrtat díry pro kotvení předem - tedy do spár mozaiky, nikoliv do kachlí. Kotvy by měly být šroubovací, nikoliv zatlukací atd.“

Cena tejto odbornej konzervácie je okolo 10 tisíc eur s DPH.

Zhoda medzi odporúčaniami architekta a návrhom prístupu je vytvorenie dôvernej kópie mozaiky a osadením na zateplenú fasádu.

Ďalšou možnosťou je vytvorenie akéhosi odkazu na pôvodnú mozaiku, a to namaľovaním maľby na zateplenú fasádu.

„Riešenie č.1³ a č. 4⁴ sú technicky vyhovujúce, preto odporúčame tieto riešenia. Výhodou riešenia č.1 je predpoklad nižšej obstarávacej ceny (maľba vs. vytvorenie mozaiky) než riešenie č.4. Naopak, riešenie č.4 je vernou kópiou diela a keďže si ako

¹ Zachovanie pôvodnej mozaiky so zateplením z vnútornej strany.

² Zachovanie pôvodnej mozaiky so zateplením z vnútornej a vonkajšej strany. Miesto mozaiky by sa z vonkajšieho zateplenia vynechalo.

³ Riešenie odkazu na mozaiku v novej fasáde.

⁴ Riešenie kópie mozaiky na novej fasáde

architekti vážime existujúce umelecké dedičstvo, odporúčame riešenie č.4“

Cena repliky mozaiky je 45 tisíc eur s DPH. Doba realizácie 12 mesiacov.

Cena replika maľby na zateplenú fasádu – 2,5-4,5 tisíc eur. Doba realizácie 7-10 dní

Zrovnanie oboch možností riešenia :

Nákres - odkaz na mozaiku na novej fasáde

Výhody

Nižšia cena

Rýchlosť prevedenia

Širšia paleta realizátorov maľby

Moderné poňatie

Nízka miera zaťaženia ohľadom koordinácie a personálu

Prakticky žiadne zmeny pre prebiehajúci projekt výstavby školy

Nevýhody

Neautentické dielo

Časová stálosť maľby (farieb)

Replika mozaiky

Výhody

„Autentickosť“ diela

Časová stálosť diela

Zachovanie pôvodného zámeru

Nevýhody

Vysoká cena

Dlhší čas na realizáciu

Realizácia viazaná len na úzky okruh reštaurátorov

Vysoká miera zaťaženia ohľadom koordinácie a personálu

Drobné, lokálne zmeny pre prebiehajúci projekt výstavby školy

Príloha:

1. EVIDENCIA RACA III/4 pamätníkov, pomníkov, výtvarných diel a pamätných tabúľ na území hlavného mesta SR Bratislavy
2. Keramická mozaika na fasáde základnej školy Plickova, Rača, MgA. Jakub Kachút, Mgr.Art Lucia Lizáková
3. Správa o vykonaní sondy, doc. Gabriel Strassner
4. STANOVISKO SPRACOVATEĽA DOKUMENTÁCIE K MOŽNOSTIAM RIEŠENIA REKONŠTRUKCIE MOZAIKY „KOCÚR“ – REKONŠTRUKCIA ZŠ PLICKOVÁ, Ing. arch. Peter Kožuško, pantograph s.r.o.
5. Návrh prístupu k umelckému dielu včetně predbežné kalkulace, Keramická glazovaná mozaika s názvom KOCÚR, MgA. Magdalena Kracík Štorkánová, PhD.
6. Cenová kalkulácia – konzervácia pôvodnej mozaiky Kocúr
7. Odhadovaná cena – nákres

2. Návrh na prijatie nasledovných stanovísk komisie:

Zakonzervovanie pôvodnej mozaiky:

- Komisia KŠKŠaPPaV **odporúča** pôvodnú mozaiku Kocúr zakonzervovať pred tým, než dôjde k jej prekrytiu zateplením.
- Komisia KŠKŠaPPaV **neodporúča** pôvodnú mozaiku Kocúr zakonzervovať pred tým, než dôjde k jej prekrytiu zateplením.

Nahradenie pôvodnej mozaiky:

- Komisia KŠKŠaPPaV odporúča postupovať pri vytvorení náhrady pôvodnej mozaiky spôsobom – vytvorenie autentickej kópie mozaiky (vysoká cena)
- Komisia KŠKŠaPPaV odporúča postupovať pri vytvorení náhrady pôvodnej mozaiky spôsobom – nákres na zateplenú fasádu (nižšia cena)